

OBRAĆANJE VISOKOG PREDSTAVNIKA/SPECIJALNOG PREDSTAVNIKA EU PADDYJA ASHDOWNA AMERIČKOJ PRIVREDNOJ KOMORI

Veliko mi je zadovoljstvo što imam priliku da vam se danas obratim, jer ne postoji tema koja me više zaokuplja od stanja u kojem se nalazi ekonomija ove zemlje.

Ako me pitate u kojoj oblasti ću provoditi najenergičniju kampanju u narednim mjesecima, jednostavno ću ponoviti slogan iz kampanje Billa Clintona i reći direktno: “Ekonomija, glupane”.

Bosna i Hercegovina ima ogroman ekonomski potencijal. Imamo talentirane ljude. Imamo prirodna bogatstva. Nalazimo se na pragu najvećeg potrošačkog tržišta na svijetu. Mnogo toga nam ide u prilog.

Ono čega još uvijek nemamo jesu oni preostali elementi koji su potrebni za razvoj poslovnog sektora i otvaranje novih radnih mjesta, što je zadatak vlasti da osigura: povoljno poslovno okruženje; vladavina zakona; odgovarajuća regulativa; minimalno opterećenje za poslovanje; podsticaj i podrška malim i srednjim preduzećima; potrebne procedure izdavanja dozvola čime bi se iskoristile izvozne prednosti koje nam se nude, posebno u Evropsku Uniju.

Prošle godine u maju ja sam istakao koji su moji prioritetu u poslu koji obavljam – Pravda i posao. Oni su u bliskoj vezi jedan s drugim, kako kažu Kinezi, toliko idu jedno uz drugo kao usne i zubi. Bez vladavine zakona, male su mogućnosti za

investicije i otvaranje novih radnih mjesta. Bez radnih mjesta, male su mogućnosti za postizanje trajne stabilnosti. Poruka je, stoga, vrlo jednostavna: moramo krčiti put naprijed reformama i to moramo raditi brzinom od koje oči suze. Mi jednostavno moramo načiniti BiH konkurentnom.

Jesmo li konkurentni danas? Jesmo li mi prvo mjesto na koje investitor pomisli kada želi uložiti sredstva u srednjoj ili jugoistočnoj Evropi? Nažalost, nismo.

Ne treba za to kriviti građane BiH – za to treba kriviti poslovno okruženje.

Poslovno okruženje je prva stvar koju potencijalni investitor procjenjuje. Dobro poslovno okruženje donosi investicije; investicije donose radna mjesta. Naše poslovno okruženje odvraća investitore, umjesto da ih privlači. Ako BiH želi privući investicije, ona se mora o njima starati i posvetiti im dužnu pažnju. Ona im mora obezbijediti osjećaj dobrodošlice i dati sve od sebe da udovolji njihovim potrebama.

Mi trebamo izraziti dobrodošlicu svakome ko želi investirati, bilo da se radi o domaćem ili stranom investitoru, jer kad izrazimo dobrodošlicu investicijama izrazili smo i dobrodošlicu radnim mjestima. Ipak, investitori koji žele otpočeti posao ovdje suočavaju se sa preprekama u obliku kontradiktornih pravila i besmislene birokracije.

Stoga mi djelujemo, u partnerstvu za domaćim vlastima i međunarodnim finansijskim institucijama, na oslobađanju poslovnog potencijala BiH.

Zajedničkim radom već počinjemo polučivati prve rezultate na tom putu.

Inicijativa “Buldožer”

Znamo da su nam potrebni zakoni koji pospješuju poslovanje.

Pitanje je kako doći do njih. Združenim naporima sa vlastima, mi pokušavamo primjeniti jedan nov i inovativan pristup, za koji vjerujem da funkcionira. Dopustite da objasnim.

Mi smo se udružili sa domaćom poslovnom zajednicom u cilju utvrđivanja problema sa kojima se oni suočavaju. Tražili smo od njih da nam upute putem faksa, telefona ili pismenim putem najdrastičnije i najbesmislenije primjere propisa i birokratskih prepreka koje guše poduzetništvo, odvrćaju investicije i gase inicijativu. Nećete se iznenaditi kad čujete da su naše faks mašine i telefoni zvonili bez prestanka. Primjeri su bili zapanjujući, kao onaj o obaveznoj naknadi za atomska skloništa. Ti biznismeni su osnovali komisiju, Komisiju Buldožer. Molim da zapamtite ovo: to nije međunarodna komisija, nego bh. komisija. To je komisija koja se sastoji od biznismena iz BiH. Preporuke Komisije su preporuke ovih ljudi, a ne naše. Dijalog se odvija između njih i Vlade, a ne između međunarodne zajednice i vlasti. Možda smo mi djelovali kao katalizator, ali oni su pokretač promjena. Ova grupa je izašla sa 50 konkretnih preporuka, tražeći striktno rokove za uvođenje ovih izmjena. Te preporuke su prošle sedmice u Sarajevu prezentirane na zajedničkoj sjednici entitetskih vlada i državne vlade.

Sljedeće sedmice, Buldožer će se sastati sa državnim parlamentom i entitetskim parlamentima na zajedničkom zasjedanju, što je prvi put za ovakvo nešto u historiji ove zemlje. Građansko društvo u BiH imaće priliku da se po prvi put obrati direktno vlastima u vezi sa izmjenama koje želi da uvede da bi se osigurala bolja budućnost za ovu zemlju.

Ovo je ogroman pozitivan pomak, ovo je primjer za BiH i za širi region. Buldožer, kojim ne upravlja međunarodna zajednica nego građani i izabrani lideri ove zemlje, krči put naprijed i raščićava ga za investicije, raščićava ga za nova radna mjesta. Ovo je primjer gdje BiH prednjači u regionu, i to radi sa stilom i uspjehom.

Na ovaj način, dijalog između izabраниh predstavnika i privatnog sektora predstavlja ključ za unapređenje poslovnog okruženja, privlačenje investicija i otvaranje novih radnih mjesta.

Drago mi je što mogu primjetiti da se AmCham danas razvio u takvu organizaciju koja okuplja domaće poduzetnike u cilju osiguranja savjetodavne podrške i usluga, kao i veza sa stranim investitorima.

Carinska i porezna reforma

Međutim, mi također moramo krenuti naprijed sa temeljitijim strukturalnim izmjenama u ekonomiji, ako želimo pomoći u razvoju biznisa, iskorijeniti prevare i ispuniti evropske standarde. Zbog toga smo u nekoliko proteklih mjeseci radili mnogo na reformi carina i PDV-a. I ponovo mogu reći, i tu smo načinili stvarne pomake.

Od početka ovog mjeseca, Komisija za indirektno oporezivanje sastaje se pod predsjedavanjem visokog dužnosnika iz Evropske komisije, koji je zadužen za uspostavljanje jedinstvene carinske uprave u BiH i uvođenje sistema PDV-a na državnom nivou. Ove dvije reforme, za koje imamo podršku vodećih stranaka, od krucijalnog su značaja za cjelokupnu ekonomsku strategiju.

Jedinstven sistem PDV-a uputit će jasan signal onima koji razmišljaju o ulaganju u BiH da je BiH ozbiljna u nastojanjima da olakša razvoj poslovanja. Time će se isto tako stvoriti jednaki uslovi za sve, u kojima legitimno poslovanje neće biti podložno neproporcionalnom poreznom opterećenju, dok prevaranti izbjegavaju plaćanje poreza sa lakoćom. I to će omogućiti da ova zemlja uvede standarde EU.

Upravljanje preduzećima i fiskalna odgovornost

Ovo, međutim, nije jedino područje gdje BiH mora da doraste evropskim standardima. Predstoji mnogo velikog posla i u

oblasti upravljanja preduzećima.

U cilju osiguranja boljeg nivoa upravljanja u preduzećima, mi smo pokrenuli seriju specijalnih revizija u javnom sektoru. Specijalna revizija je utvrdila da poslovanje elektroprivreda karakterizira drugorazredna praksa, što je sprečavalo neka preduzeća u BiH, posebno velika javna preduzeća, da efikasno i konkurentno pružaju usluge građanima. U stvari, radi se upravo o obrnutom: umjesto da služe građanima, ona su ih pljačkala.

Jedinstvena nit koja se provlači kroz ove izvještaje jeste skandalozna lakoća kojom su interesi građana potčinjeni interesima male grupe dobro povezanih i moćnih ljudi unutar ovih preduzeća. Ako se BiH želi integrirati u evropske ekonomske strukture, mi to moramo mijenjati. Ove specijalne revizije mogu i trebaju da to urade. Da budem veoma jasan: ovdje se ne radi o rasprodaji porodičnog blaga. Radi se o pravilnom upravljanju, o pružanju usluga građanstvu jer građanstvo ima pravo na te usluge. Drago mi je da su entitetske vlade izdale jasna uputstva upravama preduzeća elektroprivrede da u naredna tri mjeseca uvedu reforme čiji rezultati će biti mjerljivi. Ovo je proces koji će obuhvatiti i ostale javne službe i koji, vjerujem, može biti prethodnica za sistematsko unapređenje kvaliteta upravljanja u preduzećima u BiH.

Deregulacija

Iako je dio napora međunarodne zajednice i BiH usmjeren na uvođenje više reda i odgovornosti u radu i iskorjenjivanje zloupotreba, veoma su važne i partnerske aktivnosti koje poduzimamo na liberalizaciji ekonomije i cijelih područja koja su do apsurdna prožeta besmislenim pravilima i birokracijom.

Mi već ulažemo posebne napore da bismo ekonomiju izbavili iz pravne luđačke košulje u koju su je sapeli prevaziđeni zakoni. Neki od ključnih koraka koje su poduzeli parlamenti u

BiH su sljedeći:

- Parlament BiH razmatrao je zakone o prenosu električne energije, zaštiti potrošača, autorskim pravima, industrijskom vlasništvu, slobodnim trgovinskim zonama, međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prometu, te o konkurenciji.
- Parlament Federacije donio je Zakon o koncesijama, Zakon o direktnim stranim ulaganjima, Zakon o posebnim porezima i porezu na promet, te Zakon o električnoj energiji i Zakon o šumama;
- Narodna skupština Republike Srpske usvojila je zakone o koncesijama, akcizama i porezu na promet.

Ovo je pozitivan početak, ali ni blizu nije dovoljno.

Jedinstven ekonomski prostor

Jedinstven ekonomski prostor mora postati životna činjenica jer sve dok jedinstven ekonomski prostor ne postane realnost, BiH će i dalje biti siromašna zemlja. To je gola istina.

Mi ćemo uspostaviti jedinstven ekonomski prostor tako da preduzeća imaju pristup tržištu cijele zemlje od četiri miliona ljudi, od kojeg će i potrošači ubirati korist, da ne bismo ostali skućeni na mala, ekonomski nerelevantna mikro tržišta, što nije mudro ni sa ekonomskog stanovišta.

Dat ću vam primjer na što mislim. Trenutno se voda "bonaqua" koju proizvodi Coca Cola u Federaciji tretira kao uvozni artikal u Republici Srpskoj. Uvoz, iz sopstvene zemlje. Kako je to besmisleno? Drago mi je da mogu reći da se jedna od 50 reformi Buldožera upravo bavi ovim pitanjem i da je upućena preporuka da se izradi državni zakon o vodama, u koji će biti ugrađeni evropski standardi koji će se primjenjivati u cijeloj zemlji.

Adekvatni privredni sudovi

Dok je jedan dio našeg izazova uklanjanje nepotrebne regulative i uklanjanje birokratskih prepreka, drugi, isto tako važan dio zadatka, je da se osigura odgovarajuća provedba zakona iz oblasti komercijalnog poslovanja i obligacija koji ostanu na snazi.

Moderno komercijalno poslovanje odvija se velikom brzinom i poslovnim ljudima su potrebni posebni sudovi sa sudijama koji su specijalizirani za privredna pitanja, koji mogu donositi presude, rješavati sporove i rješavati ugovorne odnose brzo i transparentno. Mi idemo naprijed, polako ali sigurno, da ostvarimo upravo to u BiH, i ovo pitanje će biti jedno od mojih prvih prioriteta ovoga ljeta. Međutim, bit će nam potrebna vaša podrška i stalni pritisak da bismo išli dalje potrebnim tempom.

Tržište rada i obrazovanje

Isto tako, za tržište rada nedostaje odgovarajući zakonodavni okvir. Moramo izvršiti reforme, na primjer, mehanizma minimalnog osobnog dohotka. Moramo se postarati da omladina u BiH ima adekvatan pristup tržištu rada.

Privatizacija

Odlaganje privatizacije je isto tako rezultiralo značajnim opadanjem vrijednosti državnog kapitala koji treba da se privatizira. Mašine hrđaju a objekti su ogoljeni. Agencije za privatizaciju su slabe, nevoljko donose teške odluke kao što je reprogramiranje duga ili podjela velikih preduzeća koja nisu privlačna investitoru kao jedinstvena cjelina. Agencije nisu odgovorne za rezultate i aktivnosti poslije privatizacije, što samo prebacuje probleme na ionako neefikasne sudove. Zato je od suštinskog značaja da se više aktiviramo po ovim pitanjima, jer sve dok ova preduzeća ne počnu profitirati od modernih tehnika upravljanja ona će predstavljati propalu industrijsku prošlost ove zemlje, a ne njenu svijetlu ekonomsku budućnost.

Zaključak

Prepoznali ste po onome što sam rekao da sam optimista što se tiče ekonomske budućnosti ove zemlje. Ona ima potencijal i mogućnost da uspije. Međutim, u tome ju je spriječio tragični historijski zaokret.

Siguran sam da se zajedno smijemo upustiti u teške reforme koje su pred nama.

Ali ne mogu skrivati od vas teškoće koje su nam se ispriječile na putu, niti posljedice ako ne uspijemo.

Ne vjerujem da će se ova zemlja vratiti sukobima na nacionalnoj osnovi, ali ne bih želio predviđati rezultat ako, zbog nedostatka volje ili hrabrosti, budemo izbjegavali izazove teških, korjenitih i hitnih reformi koje moramo provesti u ekonomiji. Znam da će one, kratkoročno gledajući, nekima teško pasti, možda mnogima koji ionako žive na ivici siromaštva. Ali posljedice, gledajući dugoročno, bit će katastrofalne ako propustimo da djelujemo sada.

Svjetska ekonomija sada nije jaka i događaji u narednih 48 sati mogu donijeti nove neizvjesnosti. Vremena nisu dobra za traženje investicija koje su potrebne BiH. A ni ubistvo u Beogradu od prije sedam dana nimalo ne pomaže reputaciji Balkana. Tako da plivamo uzvodno.

Naš izazov je veliki, ali jednostavan. Učiniti BiH najprivlačnijom zemljom na Balkanu za poslovanje i investiranje, i to treba početi odmah.

Ja ću ubrzo sa partnerima iz organa vlasti BiH organizirati radni vikend, kojom prilikom ćemo razgovarati i odlučivati o onome što je potrebno da se uradi. Nadam se da ćemo se na ovom sastanku dogovoriti oko tri ili četiri ključne mjere ekonomske reforme koje će biti provedene prije godišnjih odmora, kako bi se BiH izvela na put brzih ekonomskih promjena u pravcu Evrope.

Pošto se obraćam AmCham-u, dozvolite da zaključim citatom jednog odlomka od Alexisa de Toqueville-a, autora djela Demokracija u Americi, što mi se čini prikladnim za naše prilike:

“Želite li testirati opredjeljenost jednog naroda radu i trgovini? Ne mjerite dubinu njegovih luka, niti ispitujte drvo iz njegovih šuma, niti plodove njegovog tla... Ispitajte da li zakoni toga naroda daju ljudima podstrek da tragaju za prosperitetom, slobodu da ustraju, osjećaj smislenosti i razvijaju navike da za njim tragaju, i da li garantiraju ostvarivanje koristi”.

Ovo je vrijedilo za Ameriku prije dvjesto godina, a vrijedi za BiH i danas.